

Міжнародні рейтинги як джерело інформації для дослідження виконання екологічних вимог для виходу на ринки ЄС

Людство дедалі більше усвідомлює небезпеку наслідків своєї діяльності на стан екології. Кожен з нас прагне мати здорове, радісне та безпечне майбутнє, тому і виникла нагальна потреба сформуванню такого способу життя, який би допоміг покласти основу свідомому споживанню. Сталий розвиток – це про те, як задовольнити потреби без загрози для довкілля; це стратегія виживання і безперервного прогресу цивілізацій та країн в умовах обмежених ресурсів; це мистецтво зберегти та примножити багатства навколишнього середовища.

Задля збереження навколишнього середовища на кожному етапі прогресу технологій та розвитку, людство повинно мати певні обмеження, які б контролювали безпеку діяльності. Враховуючи масштаби вже спричиненої шкоди довкіллю, діяльність має не лише бути безпечною, а й поліпшувати вже наявний стан справ. Визначними чинниками сталого розвитку в сфері екології є:

1. Збереження і раціональне використання ресурсів.
2. Охорона повітря.
3. Боротьба з винищенням лісів.
4. Раціональне використання та охорона земель.
5. Збереження біологічного різноманіття
6. Охорона та розумне використання прісної води, морів, океанів.
7. Збереження екосистем.

Усе це необхідно для стійкого розвитку людського суспільства. Аби забезпечити виконання цих умов потрібно вплинути на економічну сферу, а саме перебудувати ринкові системи, переоцінити ролі екологічного фактору в економіці та надати йому нового пріоритету. Найголовніше – це подолати наслідки «тупикових» сучасних моделей економічного споживання.

Виробники, окрім соціальної відповідальності за свою діяльність, зменшення викидів шкідливих газів та забруднень у воду та повітря, мають потурбуватися, аби їх продукт був безпечний для довкілля, якщо бажають здійснювати експортну діяльність до ЄС. Адже екологічні питання є частиною ключового розділу Угоди про асоціацію «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею». І варто пам'ятати, що продукт – це не лише саме благо, а й упакування та спосіб утилізації після забезпечення своїх потреб.

В Україні досі страждає від пережитків системної кризи і вирішує багато проблем одночасно – політичні, економічні, соціальні та екологічні, хоча модель сталого розвитку є основою стратегії розвитку держави «Україна – 2020» та державної екологічної політики.

Перехід України до цієї моделі сталого розвитку можливий за умов модернізації всіх галузей економіки шляхом переходу на енергозберігаючі, ресурсоефективні та більш чисті технології виробництва. Крім того, питання збільшення експорту України на ринок ЄС тісно пов'язане з питанням встановлення високих європейських стандартів з охорони довкілля.

Вже створено ряд систем оцінки та виміру, що допомагають зрозуміти рівень практичного впровадження концепції «зеленої» економіки. Вперше, у 2009 р. міжнародна організація GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) опублікувала систему оцінок сталого розвитку та дотримання принципів ESG.

Методологія GRESB дозволяє проводити моніторинг інфраструктурних проектів, включаючи енергетику, передачу електроенергії, водовідведення, транспорт, соціальну інфраструктуру, телекомунікації. Під час розрахунку рейтингу, GRESB спирається на показники якості менеджменту, політики розкриття інформації, профіль ризиків, показники роботи компанії-оператора тощо (рис. 1).

До речі, перша промислова сонячна електростанція «Ganska SES» (Better Energy Energo A/S, Данія) була запущена на початку 2019 року в Бердичівському районі.

Better Energy Ganska	Renewable Power	Solar Power Generation	Photovoltaic Power Generation	Europe	Ukraine	1
----------------------	-----------------	------------------------	-------------------------------	--------	---------	---

Рис. 1. 2020 Asset Participation Infrastructure GRESB

Також оцінкою екологічності економіки займаються:

– Система еколого-економічного обліку ООН (United Nations' System of Environmental-Economic Accounting, SEEA). Вона опікуються запровадженням узгоджених стандартів бухгалтерського обліку, які вимірюють фінансову прихильність економіки до охорони навколишнього середовища. Дана система була прийнята у якості міжнародного стандарту Статистичною комісією ООН на 43-ій сесії у березні 2012 р. і створена як концептуальна основа розуміння взаємодії економіки та навколишнього середовища;

– Глобальне партнерство з обліку багатства та оцінки екосистемних послуг (Wealth Accounting and Valuation of Ecosystem Services, WAVES). Його суть – це розробка міжнародних узгоджених методів обліку природного капіталу та екосистемних послуг, надання допомоги країнам у прийнятті звітності та включення її у розробку політики;

– ОЕСР визначила ряд індикаторів «зеленого» зростання (Green Growth Indicators). Їх розділено на чотири основні групи: екологічна та ресурсна продуктивність, база природних активів, екологічний вимір якості життя,

економічні можливості та політичні міри реагування.

Це означало формування ряду міжнародних рейтингів, які вивели питання конкурентоспроможності країн за межі традиційних уявлень про економічне зростання. Вони оцінюють діяльність інститутів, політик на екологічний фактор та підтримують їх лише за умови збереження сталості.

Найдоступнішим показником «зеленої» економіки у світі наразі є Глобальний індекс «зеленої» економіки (The Global Green Economy Index, GGEI). Він створений рейтинговим агентством Dual Citizen 2010 р. і який вимірює ефективність та поступ у «зеленій» економіці у 130 країнах світу на основі експертного опитування. Індекс використовує кількісні та якісні показники для вимірювання ефективності кожної країни за чотирма показниками: управління та зміна клімату (висвітлення у ЗМІ, на міжнародних форумах, результати зміни клімату); ефективність галузей (будівництво, транспорт, енергетика, туризм та ін.); ринки та інвестиції (екотехнології, стимулювання екологічних інвестицій, корпоративна стабільність); довкілля (сільське господарство, якість повітря та води, біологічне та природне середовище, рибальство, ліси).

За останніми даними (2018 рік), Україна посіла у рейтингу 120 місце, що нижче Тунісу, РФ, Польщі, Болгарії, Чаду, Лівану, Оману, Бангладешу, Нігеру, Пакистану, Бурунді та Монголії.

Також для оцінки використовують Індекс низьковуглецевої економіки (The Low Carbon Economy Index), який розроблено консалтинговою компанією PricewaterhouseCoopers у 2000 р. Індекс дозволяє оцінити поступ країни G20 у частині скорочення рівня інтенсивності викидів вуглецю (рис. 2).

Table 1: Low Carbon Economy Index 2019 – country summary

	Change in carbon intensity 2017-2018	Annual average change in carbon intensity 2000-2018	Change in energy related emissions 2017-2018	Real GDP growth (PPP) 2017-2018	Carbon intensity (tCO ₂ / \$m GDP) 2017-2018
World	-1.6%	-1.6%	2.0%	3.7%	253
G7	-1.7%	-2.2%	0.3%	2.1%	214
E7	-2.2%	-1.7%	3.1%	5.4%	301
Germany	-6.5%	-2.2%	-5.2%	1.4%	162
Mexico	-5.2%	-0.7%	-3.4%	2.0%	178
France	-4.2%	-2.5%	-2.6%	1.7%	107
Italy	-4.0%	-1.9%	-3.2%	0.9%	131
Saudi Arabia	-4.0%	1.1%	-1.8%	2.2%	365
China	-3.9%	-2.9%	2.4%	6.6%	378
EU	-3.7%	-2.3%	-1.8%	2.0%	156
Brazil	-3.5%	-0.3%	-2.4%	1.1%	137
UK	-3.5%	-3.7%	-2.1%	1.4%	128
Japan	-3.0%	-1.2%	-2.3%	0.8%	216
Canada	-2.2%	-1.7%	-0.4%	1.9%	326
Turkey	-2.2%	-1.2%	0.3%	2.6%	163
Australia	-1.8%	-2.1%	0.9%	2.8%	308
South Korea	-0.7%	-1.2%	2.0%	2.7%	387
US	-0.3%	-2.5%	2.5%	2.9%	255
Argentina	-0.1%	-0.1%	-2.6%	-2.5%	192
South Africa	0.0%	-1.8%	0.6%	0.6%	519
Indonesia	0.4%	-1.4%	5.6%	5.2%	154
India	0.7%	-1.4%	7.7%	7.0%	239
Russia	1.6%	-2.6%	3.9%	2.3%	402

Sources – BP, Energy Information Agency, World Bank, IMF, UNFCCC, National Government Agencies, PwC data and analysis.

■ Top 5 performers ■ Bottom 5 performers

Рис. 2. Рейтинг Індексу низьковуглецевої економіки, 2018 р.

Показник визначається як співвідношення обсягу викидів вуглецю до ВВП за відповідний рік (CO₂ у т/ВВП у \$ млн.), а на його результат впливають такі фактори, як енергоефективність, витрата пального, щільність населення, структура економіки в країні та стан кліматичної системи. В останньому актуальному рейтингу Україна не фігурує.

Індекс екологічної ефективності (Environmental Performance Index, EPI) ще один значимий індикатор. Це комплексний показник оцінки екологічної політики держави та її окремих суб'єктів. Індекс розраховується за 24 показниками ефективності по десятих категоріях, що охоплюють стан здоров'я, навколишнє середовище та життєздатність екосистеми. Україна у 2020 році посіла 60 місце з 180 країн отримавши 49,5 балів зі 100.

Усі ці показники «зеленості» економіки дають змогу оцінити, наскільки країни досягли встановлених цілей екологічної політики та наскільки вони наблизилися до умов сталого розвитку. Дотримання цих вимог сприятиме благополуччю ресурсів й багатств країни та нарощуванням експорту української продукції до країн ЄС.